

חדושי הרמב"ן

פסחים

1234567890

בהפקר איתמר בנדריים בפרק אין בין המודר (מ"ג א') דלר' יוסי הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתיא לרשות מקבל לא נפקא מרשות נותן. אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר, ולהך סברא הפקיר חמצו כל זמן שלא זכו בו גוים עובר, ואיכא דאמרי התם (מ"ה א') הפקר בפני שלשה הוי הפקר בפני שנים לא הוי הפקר והכא מבטלו בלבו, ועוד קשה לי שהתירו ביטול בשבת כדתניא (ו' א') מבטלו בלבו אחד שבת ואחד י"ט, והלא הפקר נראה שאסור לאדם להפקיר נכסיו בשבת כענין ששינו (בצה ל"ו ב') אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין גזירה משום מקח וממכר, ועוד קשה לי ששנו חכמים ז"ל בכל מקום מבטלו בלבו והפקר בפה הוא ולמה הזכירו בלבו בכאן.

ועוד אני מסתפק בענין הזה, שהראשונים כולם אמרו כביטול כל חמירא דאיכא ברשותי היא בטיל וחשיב כעפרא, ובגמ' ירושלמי (פ"ב ה"ב) גמי כלשון הזה פירשו רב אמר צריך שיאמר כל חמץ שיש לי בתוך ביתי ואיני יודע בו יבטל, ואיני יודע אם אדם מפקיר בלשון הזה שיאמר כל נכסי יהיו בטלים וחשובים כעפר, ואפשר זה לדברי ריש לקיש (אמר דהא) [דאמר דלהבא] משמע במס' כריתות (כ"ד א') במקבל מתנה שאמר לאחר שבאתה מתנה לידו בטלה היא חבטל שכל המחזיק בה זכה בה, ומ"מ חשובים כעפר שהזכירו הגאונים ז"ל למה, הלא עפרו של אדם [אינו] מופקר, ועוד יש לי ספק בהפקר לפי שהצריכו בגמ' (ה"ב) תרי קראי חד לגוי שלא כבשתו וחד לגוי שכבשתו, ואלו הפקר לא אתי מיניהו, דכיון דלית ליה בעלים ולא דאחרים הוא אע"פ שאינן שלך אינו בכלל היתר זה, דאיהו מצי זכי ביה כנפשיה טפי וטפי מגוי שכבשתו, וגם זה אפשר שהוא מותר, לפי שמצאתי בירושלמי לא יראה לך אית תנאי תנו לא יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה בפלטיא, ואית תנאי תנו

דף ד' ע"ב. ענין ביטול חמץ זה שהזכירו בגמרא רמדאורייתא כביטול בעלמא סגי ליה, ודאי לא למעט בדיקה בלבד אמרו, אלא אפי' חמץ יודע ונראה לפנינו נמי סגי ליה כביטול, כדאמרינן (ו' ב') במוצא גלוסקא יפיפיה ובתלמיד היושב לפני רבו ויש לו עיסה מגולגלת (ו' א'), ותנן נמי (מ"ט א') ונזכר שיש לו חמץ (נמי לפניו) וביטלו אינו עובר עליו.

ופרש"י ז"ל דכתיב תשכיתו ולא כתיב תבערו דהשכתה בלב היא, והקשו עליו בתו' דהא אמרינן (ה' א') אך חלק ומהכא נפקא לן איסורא מתחלת שבע, ואי השכתה ביטול היא היכי מהניא לבתר איסורו הא אמוך דלאו ברשותיה קאי ולא מצי מבטל ליה, ועוד קשיא מהא דתניא (שס) רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשכיתו שאור ומצינו הבערה שהיא אב מלאכה, אלמא תשכיתו ביעור דוקא הוא ובשרפה היא, ולא משתמע ביטול כלל.

לפיכך פירשו בשם **ר"ת** ז"ל דמה שאמרו כביטול בעלמא סגי משום דביטול היינו הפקר, ונפקא להו היתירא משום שנאמר לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה כו' וזה אינו שלו, וזהו דעת רבותינו הצרפתים ז"ל כביטול. וקשה א"כ למה הזכירו כמה פעמים בכל מסכתא זו לשון ביטול מי סני הפקר ששנו חכמים בכל מקום, ולא מישתמיט תנא למימר בחמץ הפקר ולא למימר ביטול במקום הפקר בשום מקום בעולם, וכן לענין ע"ז ששינו (ע"ו נ"ב ב') נכרי מבטל כו' ע"ז שלו ושל חבירו, אינו הפקר שאינו מפקיר דבר שאינו שלו, ועוד דפחס או שקטע ראש חוטמה בטלה, ואין כאן הפקר כלל. וכן נמי ביטול רשות שהזכירו לענין עירוב (עירובין ס"א ב') אינו מפקיר ביתו שישבו בו אחרים, אלא שהוא עוקר דעתו מלדור עם השותפין ביומו כדי שיהו הם כמי שדרים לבדם.

ועוד קשה לי שהביטול דבר פשוט הוא בגמרא בלא מחלוקת רמדאורייתא כביטול בעלמא סגי ליה, ואלו

אפי' בפלטיא, מן דמר אבל אתה רואה בפלטיא כשהפקירו קודם לביעורו כו' סוגיא, מ"מ שיהא הביטול הפקר אינו מתקבל בכל הסוגיות הללו שלנו ולא בגמ' הירושלמית הזו, דהתם פליגי אמוראי בהפקר, דאיכא דאסר ביה דאמר דהפקר משום זכיה כו' יוסי, כלומר שאין הפקר יוצא מרשות מפקיר עד שיבא לרשות זוכה, ואילו בביטול הכל מורים דשרי, ומשנה שלימה שנינו יבטל בלבו.

אלא כך אני אומר שהביטול מועיל להוציאו מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה, והיתר זה מדברי ר' ישמעאל הוא דאמר (ו' ב') שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאלו הן ברשותו, לומר דכיון שלא הקפידה תורה אלא שלא יהא חמץ שלו ברשותו, ואיסורי הנאה אינן ממון ולא קרינן ביה לך, בדין הוא שלא יעבור עליו בכלום, אלא שהתורה עשאתו כאלו הוא ברשותו לעבור עליו בשני לאוין מפני שדעתו עליו והוא רוצה בקיומו, לפיכך זה שהסכימה דעתו לדעת תורה ויצא לבטלו [שלא] יהא בו דין ממון אלא שיהא מוצא מרשותו לגמרי שוב אינו עובר עליו, דלא קרינא ביה לך כיון שהוא אסור ואינו רוצה בקיומו, ולא מיבעיא לרבנן אלא אפילו לדברי ר"י הגלילי כיון שנתייאש ממנו מפני איסורו יצא מרשותו ואין בו דין גזל, כדאמר ר' (י' ב') בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהם מותרים משום גזל ופטורין מן המעשר והווי כהפקר, והכא עדיף נמי מהפקר דלא הדר איהו זכי ביה דהא שוייא כעפר ולא ניחא ליה בגויה.

ואפשר ונכון הוא לומר כדברי רש"י דנפקא לן ממדרש תשביחו, דהכי קאמר רחמנא תשביחו אותו משאור ולא יראה שאור אלא שיהא בעיניך כשרוף והוי רואה אותו כעפר ואפר ולא תהא רוצה בקיומו, מדלא כתיב חכר או חכרו או חכרתי או חכרתי, כשאר איסורים ביעורן כתיב בהן, כענין שפירש בע"ז (סנהדרין ג"ה א') השחת ושרוף וכלה, מ"מ ביטול כשמו שיבטלו בלבו מתורת חמץ ואינו רוצה בקיומו, וכך הוא משמעות השבתה בכל מקום כענין ולא תשביח מלח ברית אלהיך לא תבטל, וכן נמי משמעות שביחה ביטול [מלאכה], וכן אונקלוס מתרגם תבטלון חמירא, וזהו שאמרו בגמרא (י"א א') בפשיטות אטו בדיקת חמץ דאורייתא היא מדרבנן [היא דמדאורייתא] בביטול בעלמא סגי ליה, ולא [מייחורא] [מייתי קרא] דכתיב, אלמא פשטיה דקרא בביטול הוא. ומצאתי בהלכות גדולות ז"ל ובתור דבדיק מבטל ליה דכתיב תשביחו שאור מבתיכם, וזהו מדרשו של רש"י ז"ל.

ומה שהקשו רבותינו הצרפתים ז"ל מדרשין אך חלק בתשביחו אינה קושיא, דכי אמרת נמי תבעירו היאך צוה לבער אחר חצות והלא בשעת ביעורו כבר עבר עליו, אלא שיהא מבער או מבטל בחצות קאמר רחמנא.

וכן מה שהקשו מדברי ר' עקיבא מצינו הבערה שהיא אכ מלאכה אינה קושיא, דאטו ביעור לאו דאורייתא הוא, אלא כל שמבער ודאי משביח הוא דהכי קאמר רחמנא

שיהא שאור בטל מבתיכם ואין ביטול בידים אלא שריפה, ומדלא כתיב תשרופו ש"מ ביטול בפה נמי ביטול הוא, מיהו קרא ודאי כחול כתיב בזמן שאתה יכול לבערו אף בידים, ועוד דאי ביום הראשון תשביחו (שאם) ביום טוב הוא על כרחין תשביחו בשריפה הוא, דהא אחר זמן איסורו הוא שכבר נאסר מתחלת הלילה ואין דינו אלא בשריפה דגמרינן מנותר כדברי רבי יהודה, וביטול דפה לאחר איסורו לאו כלום הוא דלאו ברשותיה קאי ולא מצי מבטל ליה, אלא על כרחין ביום טוב אף תשביחו אלא תבטלו אותו מן העולם בשריפה, אבל קודם זמן איסורו ביטולו בדבור בעלמא נמי הוא שכולן ביטול הן, והיינו נמי לישנא דגמ' (כ"ז ב') דקאמר תשביחו השבתתו בכל דבר שאתה יכול להשביחו וכל שמבער ודאי משביח הוא. ובירושלמי [רבין] אומר תשביחו שאור מבתיכם דבר שהוא בל יראה ובל ימצא ואי זו זו שריפה.

ישוב מצאתי בספרי לא יראה לך שאור רואה אתה לאחרים לא יראה לך שאור אתה רואה לגבוה לא יראה לך שאור אתה רואה בפלטיא לא יראה לך שאור בטל בלבך מכאן אמרו ההולך לשחוט את פסחו [וכולה] מתני' (מ"ט א') זו היא ברייתא השנייה שם, ולמדתי ממנה שאין הביטול נדרש לנו מלשון תשביחו אלא ממיעוט לך שאור, והוא כמו שפ"י למעלה דכיון שנתייאש ממנו מפני איסורו ומוציא בדעתו מכלל ממון ואינו בעיניו כשאור שלו אלא כעפר שאינו שוה כלום ואין בו דין ממון כלל יצא ידי חובתו.

נמצאת אומר שלשה מיני ביעור הן, שאמרה תורה שלא יראה חמץ שלנו ברשותנו, לפיכך ביעורו מן העולם כגון בשריפה או שאבדו לגמרי זהו מעולה שבהן, ביטולו בדבור בלבד נמי יצא שאף זה יצא מתורת חמץ כיון שהוא רוצה לנהוג בו איסור שבו ואינו רוצה בקיומו והוא רואה אותו כעפר שאינו ראוי לאכילה, הפקירו נמי יצא כפי שיטת הירושלמי דלא קרינא ביה לך, וכל אלו לדברי תורה אבל מדברי סופרים הצריכו לבער לגמרי דילמא אתו למיכל מיניה, ולא עוד אלא שהחמירו בספקו לבדוק ולאבד או למכור וליתן לגוי קודם זמנו, וכדברי ב"ש (כ"א א') אף כמכירת הגוי החמירו מדבריהם אא"כ ידוע שיכלה קודם הפסח דחשו להערמה, שאלו מן הדין אין בין חמץ שהיה לישראל ומכרו לא"י קודם זמנו [ובין חמץ של א"י מתחלת ברייתו שום הפרש וחילוק].

ונראה הדברים שהביטול בלב הוא ואינו צריך להוציאו בשפתיו, זהו ששנו חכמים ז"ל בכל מקום מבטלו בלבו וכן פרש"י ז"ל, וכן לענין ע"ז שהזכירו חכמים ביטול כל שנתייאש מע"ז שלו בלבו הוי ביטול ומותרת כדמפורש ברוכתיה (ע"ז ג"ג ב'), וכל זה מן הטעם שפירשתי שאין אדם עובר אלא על חמץ שלו שהוא רוצה בקיומו ודעתו עליו, הא נתייאש ממנו ונתן דעתו שאינו רוצה מחמת איסורו ולא ינהה בו לעולם אינו עובר. משל ולזממו אבדה כיוו שנתייאש

וזה צריך פירו', כי למה יעבור עליה כשימצאנה יותר מכשלא ימצאנה מאחר שאין אתה חושש לו אם נשאר חמץ בבית, מאחר שבדק בכל כחו אף כשימצא אותו אין עליו צד פשיעה אלא שיבערנו מיד, כי מה עליו לעשות. שאע"פ שאמרנו למעלה⁵⁴ שאחר שאמ' הכתו' שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם צריך שיהיה החמץ מושבת קודם לכן, שאם ישבית אותו משגכנס יום הראשון עובר הוא עליו אף על שעת ההשבתה, זהו כשהחמץ בידו קדם לכן שאינו רשאי לשהותו שיכנס בתוך הפסח כלל, אבל זה שלא היה יודע בו ומצא אותו באונס, דיו שיבערנו מיד.

ועל זה הווקק רש"י ז"ל⁵⁵ לפרש, שמא ימצא גלוסקא יפיפיה ודעתיה עילוה, שחשובה היא בעיניו וחס עליה⁵⁶ ומשהה אותה אפי' רגע, ונמצא עובר עליה בל יראה ובל ימצא. הרי שלא מצא לו צד פשיעה בהשבתתה אלא שחששו שמא ישא אותה, ועל זה אמרו דדעתיה עילוה, שיתן דעתו עליה מפני שהיא יפיפיה. ואי אפשר לפרש כן, שבשביל זה לא היה להם לגזור על הבטול, דהא כולי עלמי' ידעי שאסור לאדם שיתן דעתו על החמץ וישהה אותו בביתו, והא ודאי מלתא דלא שכיחא היא, דלאו ברשיעי עסיקינן. ועוד אומ' הרב מורי נ"ר⁵⁷ שאם יהא נותן דעתו עליו לא הועיל לו הבטול כלום, שאע"פ שסלק דעתו ממנו כשבטל אם חזר ונתן דעתו עליו עובר הוא עליו, שאע"פ שאינו ברשותו עשאו הכתו' כאלו הוא ברשותו כל שנותן דעתו עליו⁵⁸, כמו שפירש[נו] למעלה⁵⁹. אבל אין צריך לפירש"י ז"ל, אע"פ שלא ישהה אותה כלל מאחר (ההשבתתה) [שההשבתה] אין דינה שתעשה בימי הפסח עשו לו חכמים תקנה כדי שלא יהא צריך להשביתו על כרחו בתוך הפסח, שזה עובר הוא אלא שהוא אנוס בכך⁶⁰. ומה שאמרו דעתיה עילוה, לא שיהא נותן דעתו עליה לדעת, אלא לומר שאין זה כדין פירורין שאמרת שאין צריכין בטול משום דלא חשיבי⁶¹, אלא איפשר שתהיה גלוסקא יפיפיה שדעתו של אדם עליה ולפיכך צריך לבטלה להוציאה מדעתו. וזהו (ו) הלשון שאמרו דדעתיה עילוה הוא מכ(י)וון כפי הדרך האמתית שאמרנו⁶² בענין הבטול, שעל ידי שאין החמץ ברשותו של אדם אין אדם עובר עליו אלא מפני (שאין דעתו) [שדעתו] עליו.

עוד איפשר לומר על דרך רש"י⁶² שראו חכמים תקנה בענין הבטול כדי שלא יהא

דוקא, מ"מ מה הוא זה שהקשו אח"כ וניבטליה כי משכח ליה. ועי' במפרשי הש"ע סי' תל"ד ובאחרונים כאן מש"כ ליישב. ועי' בק"נ סי' ט' אות ג', ואור חדש בהקדמה אות י' ועי' בס' המכתם סד"ה אמר. 53 וניבטליה כי משכח לה. וכ"ה בשא"ר, ור' גוסט הרי"ף. ולפנינו: וכי משכחת ליה ליבטליה. 54 ראה לעיל ד' ב', ד"ה אמר אביי. 55 ראה בד"ה ודעתו. 56 לפנינו ברש"י: וחס עליה לשורפה. וכן ליתא תיבת, "לשורפה" בלשון רש"י שציטטו הרמב"ן לעיל ד' ב' בסוף הדבור, ובמהר"ם חלאוה כאן ד"ה אלא. ועי' במהרש"א לתוס' ד"ה ודעתיה, ובפנ"י ובאחרונים. ועי' בתוס' חכמי אנגליה ד"ה ופריך. 57 בלקוטות הרמב"ן הנ"ל, עיין בדבריו. ועי' בתוס' רי"ד כאן סד"ה גזירה. 58 עי' מש"כ המאירי בד"ה כבר ביארנו וכו' ויש שואלין וכו' (כ"ד ע"ב מן הספר) שעפ"י דבריו שם מתיישב פירוש רש"י, ועי' גם בר"י מלונזל ד"ה מאי. 59 עי' בד"ה הבדוק. 60 צ"ב לפי"ז במה ששאלו עליו וכי משכחת ליה ליבטליה, והרי רצו חכמים שלא יהא צריך לבדוק על כרחו ביום טוב. אבל באמת אם היה אפשר בביטול לית לן בה, שאין בין מציאת החמץ וביטולו ולא כלום, שרק בהשבתה שהיא ביעור אין דינה שתעשה ביו"ט. ועי' בחו"א סי' קכ"ד לדף ו' ב' ד"ה וכי. 61 כפי' התו' בד"ה ודעתיה, וכ"פ בלקוטות הרמב"ן שם. 62 שחוששים שמא ישהה אותה אפי' רגע, אבל לא משום שחס עליה, אלא שמתרשל בביעורה. ועי' במאירי. ועי' בקרבן נתנאל סי' ט' אות ד' במ"ש בד' התוס'. (ועי' בתוס' לקמן ל"ז א'

יפיפיה ודעתיה עילתה, כך היא הגירסא בקצת הספרים, ופירשו בה ודעתיה עילוה לכשימצאנה למחר לאחור זמן איסורה, לאכלה מתוך יפיה ¹²³, שאם משום כל יראה, אין כל יראה ביום ארבעה עשר, אלא שמא יתן דעתו לאכלה, ועל כל פנים אתה צריך לפרשה במזיד, שאם בשוגג הרי אף בביטול כן, אלא במזיד, וזה שתפס לשון יפיפיה שמא מתוך יפיה יבא לידי כך, והא משבטל אין לחוש לכך ולא שהבטול יקל איסור אכילתו חלילה וחס, אלא שמאחר שביטלו כבר שמהו עמר והמאיסו על עצמו ויש שואלין בה וכי ברשיעי עסקינן, ואם תפרש ודעתיה עילוה להנאתה, אף זה איסור גמור הוא, ואף בארבעה עשר משש שעות ולמעלה, ועוד לדעת זה, היאך שאל בה וליבטלה כי משכח לה, והרי אתה חושש עליו שיאכלנה או שיהנה בה, ומתוך כך מפרשים בה לגירסא זו, שמא ימצא גלוסקא יפיפיה ביום טוב, שיש בו איסור כל יראה, ובשעת מציאה הוא חס על יפיה, ונותן לב להשהותה מעט עד שיחישב דעתו עליה להכריח טבעו מצד המצוה, ובאותו שהות עובר משום כל יראה וכל ימצא, אבל כשאינה יפה ודאי יבערנה תכף לראייתה בלא שום שהות בעולם, אבל מתוך יפיה תמה עליה ונותן לב אם יש צד היתר בשהייתה, ולפיכך צריך בטול, ומכיון שבטלה אינו עובר עוד בשהייתה, ולא עוד אלא שמאחר שעשאה לעצמו כעפר, כל חמץ מאוס אצלו ¹²⁴, ואין לחוש לנתינון לב עליה אף לשהייה מועטת, ותקנתא לרשיעי אין כאן, שהרי אין חושדין אותו אלא לנתינת לב עד שיתישב דעתו על המצוה, ולא נשארה קושיא, אלא שמן התימה היאך מוצא גלוסקא יפיפיה אחר שבדק יפה יפה, ואם כן תקנתא לרשיעי הוא, שכל הנותן לב לברוק יפה אינו מניח גלוסקא יפיפיה, ומכל מקום אפשר שמצאה במקום שלא הווקע לברוק בו, כגון במקום

בבטול, שהרי הופקע בכך מתורת חמץ שלו, הוא שאמרו בסוגיא זו, וליבטלה כי משכח לה, הא כל שהוא שלו כגון שלא ביטלו צריך ביעור מן התורה, אלא שמן התורה אינו צריך לחזור אחר אותו שאינו ידוע כלל ¹²⁵, ומדברי סופרים לבער את הירדע, ושלא לפטור את עצמו בבטול, ולחפש אחר אותו שאינו ידוע כדי לבער את הכל, ואעפ"י כן הוקיקו חכמים לבטל אחר הבדיקה כל שלא מצא, ויצניע את שמצא כדי לאכול ממנו הצריך לו ויבער את הנשאר למחר, ושאלו בה בגמרא, מאיזה טעם הצריכוהו בבטול אחר שבדק יפה יפה, שאם מפני הפירורין, ר"ל שאין בהם כזית, שאינן נמצאות בבדיקה כל כך, פירורין לא חשיבי, ומופקרים הם מן הסתם, ואם מפני שהוא מחשיבם, שהרי כשנעל ביתו דעתו בנעילה זו כדי לשמור כל מה שבתוך הבית שהפירורין בכלל, ומאחר שנכללו בשמירתו אעפ"י שאין עיקר שמירתו עליהן, מכל מקום שמירה שלא מדעת שמירה היא להחשיב את הדבר לדונו כממון שלו, אין זה כלום, שהרי סופי תאנים שנשארו בהם תאנים אחר זמן לקיטת התאנים, שלא נתבשלו בשעת לקיטת התאנים ¹²⁶, ואינן חשובות בעיני הבעלים, אעפ"י שמכל מקום משמר שדהו מפני הענבים שבו, שעדיין לא הגיע עת הבציר, הואיל ואין שמירתו בפרט מצד אותם התאנים, אין שמירתו נקראת שמירה אצל התאנים, והדבר תלוי בהם בקפידת בעל הבית, שאם בעל הבית מקפיד עליהם מצד עצמו, אסורות משום גזל וחייבות במעשר, כמו שאמרו ¹²⁷, כל שהוא אוכל ונשמר חייב במעשר, ואם אין בעל הבית מקפיד עליהם מצד עצמו, אעפ"י שנועל סרדו ושומר כל מה שבתוכו, מותרים משום גזל ופטורים מן המעשר, ואם כן אף פירורין אלו אינן בכלל שמירה ומופקרים הם מאליהם, ותירץ בה גזרה שמא ימצא גלוסקא

אה"ח 1234567

ועי"ש, ועי"ש ביה סי' תלא ד"ה ומדאורייתא, ועי' ברין כאן דף א, ד"ה אלא, 286 עי' רש"י כאן שמפרש סופי תאנים תאנים שלא יתבשלו עולמית ועי' מה שפיר רש"י מיכה ז, א, ועי' ר"ח כאן, וערוך ערך ספ"י ה' 287 מעשרות פ"א מ"א, 288 כ"ה בראכ"ה סי' תלא, ורי"י מלנויל כאן, וכ"פ במכתם כאן ולא מטעם שכתב רבינו שאין עובר ב"ו ב"ד, שכתב שם, ויאכלנה ויתחייב כרת ונראה שכונתו בתוך הפסח, 289 עי' ברמב"ן, והמהר"ם הלאוה כאן, מה שמקשים על פירשי בזה ולפי

ר, ב, 285 מדברי רבינו כאן מבואר שאם לא ביטלו, שמן התורה אינו צריך לחור אחר חמץ שאינו ידוע כלל, והחייב כזה הוא רק מדרבנן, ואף שכתב רבינו לעיל במשנה, שאם לא ביטלו, הבדיקה והביעור הוא מן התורה, היינו דוקא למקום שהחמץ מצוי שם דאחייליד ריעותא, הא כל חמץ שאינו ידוע, אין עליו חיוב מה"ת אלא מד"ס, ומה שכתב רבינו לעיל במשנה ד"ה ואמר, והמקומות שאין מצוי בהן חמץ אף הדרבנן אי"צ זהו דוקא במקומות שאין מכניסין בהן חמץ כלל, כגון חורי הבית העליונים

מ"ם ילפינן מינה בעלמא בשאר קטטות דשקד כזו שמתקלקלה
 צ"ג דבר לא משקרא וכדור הוא . והיינו נמי דבעי חלומה ה"ד
 קטטה משום דס"ל ללא כל קטטה משיק לה מחזקה דאשה
 דייקה או דלא משקרא . ומכאן תשע נמי הבעיה השנייה מק"ו
 אם מפני שאמרה גרשחני ושקרא תו לא מהימנא אצ"ג דיש כנרא
 דאין זה השקר דומם לזה השקר דגרשחני אינם מתקלקלת . ושקד
 דמה בעלה מתקלקלת ואפ"ה לא מהימנא כ"ש היכא דכבר נתלה
 פטם אחרה שאינם חוששת לקלקולם דודאי טוב אינה מאמנה דאי
 משום דמשקרא והא קמן דמשקרא ואי משום דייקה הא לא דייקה
 דאם אישיבא וגדולה מי דאפי' לא בספיקה להשא עד שצאו עדים
 ואתרו שלא מת תו לא מהימנא זמנא אחדייהי ואי לגבי מומה
 אמרין אחזק כפרן לאותו ממון כ"ש לעיני חומרת אשה איש וכגון
 דא לא לריבא רבה :

אבל למיין השאלה הראשונה מסתברא לי דמשיגין לה עד
 שיתברר הדבר כיון שאפשר להסתברא ובשלמא אם סתיה
 למעט הים לכו לרבנן דמתוך חומר שהחמרה עליה כסופא דייקה
 ומינסבא או דלא משקרא במלחא דעבידא לגלוי למד כדאית ליה
 ולמד כדאית ליה . וא"ת כיון שאפשר לברורי אפי' בלשמה נמי .
 הא ל"ק דלא מענין לה בכדי דקים לכו לרבנן דקושטא קאמרה
 ופרוזה ולא אפשר לברורי לא מענין לה דלא חלקו חכמים בזה
 בין פרוזה ללוועת . וא"ת אדרבה כל היכא דלי אפשר לברורי
 מלחא סמכא אדעתא ומשקרא עפי דהכי אביקנא אדעתא מעיקרא
 מקמי דסודו צ"ס לב"ש דאמרין וב"ה בלחמה מדינה דשימי
 אישי מרתחא ממדינא למדינה אחרת דלא שכיח אינעי לא מרתחא .
 הא ל"ק דהא מהר"י לב"ש בכה נמי שכיח שיירתא ומרתחא שמה
 יבואו פדים או שמה יבא בעלם ולפיכך מהימנא . אבל היכא דאית
 בה חרתי חרד דפרוזה ואיבא למיחש דלא חיישי לקלקולא או אמרה
 בדדמי . ותו דאפשר לברורי מלחא ולא מענין לה טובא דיוון
 שהיחה במקום רוחים ולא הביאה בידה לא פרות ולא רחיה שמת
 בעלה רגלים לדבר דמשקרא . הדע דכל דבר הרגיל במקום פדים
 אמרין ליה אייתי רחיה דגרסינן בפרק השוכר את האומנין אישי
 בן יבוסה אומר אין רחא שבעת ה' חיה בין שנייהם הא יש
 רחא יביא רחיה שהוא גברא דהוא קמענר חביבא דחמרה
 כנסתא דמחחא כנרא בחחא דמחוחא אחא לקמיה דרבא א"ל
 רבסחא דמחחא שכיח אינעי זיל אייתי רחיה והפסד א"ר יוסי
 בריה דמאן כלימי וקויל"ן כותים ע"כ . וכתבו כל הפוסקים . הא
 קמן דאצ"ג דמדינא היא פטור כיון שהיה במקום רוחים א"ל
 שיביא רחיה וכיון שלא הביא רחיה חייבו לסלומי . וקויל"ן נמי
 דרוב הנמצאים אל שחיטה מומחין הם ואש"ס כל היכא דאפשר
 לברורי מלחא מבררין וכן כתבו כל בעלי החדושים . וכ"ש לגבי
 שימרה אשה איש ואשה פרוזה ואפשר לברורי מלחא מבררין .
 ואם לא סובר דהבר לא מענינו לה טובא ומתירין אותה להשא
 ולא מומחין עליה לשלוח שיהא אחר שליח לברר הדבר . והנראה
 לע"ד ככתבתי :

תתקעו (תקמו) **שאלת** ממני אודיעך דעתי נמי שאוכל בפסח
 1234567 טחה הכנלי והדומה לו ויש בו כויה
 מן המצת בכדי אכילה פרס ואוכל אותו כמות שהוא בלא טיבול
 אם הי"ב חלקית או לא . ואם יש חילוק בזה בין חמץ בפסח
 לשאר איסורין :

תשובה . עיני חמץ בפסח כיו פלגתא דרש"י והוספות דגרסינן
 בפ' אלו עוברין אלא הנה ליה לכוונה הכנלי דית ביה
 כויה בכדי אכילה פרס אי בעייה דקא שריף ואכיל בעלה דשמו
 אלא ב' אדם ואי משטר קא שטיר ואכיל ליה ביה כויה בכדי אכילה
 פרס . ופי' רש"י ז"ל בעלה דשמו ולא אכילה היא לחיוביה עליה .
 כיו לך כהדיו דמתח כיון דשמו לטבול בו אי אכיל ליה בעיניה
 בעלה דשמו אלא כל אדם ולא מחייב עליה שאין זה דרך אכילה .
 אבל החוספות כתבו בזמיר פ' ג' מינין ח"ל סמך לטוחה הכנלי וכו'
 פירש"י ז"ל דאי מתרמי הכי מיפטר שאין זה דרך אכילה ומ"מ
 נראה דאי מתרמי הכי עוור דחייב ובהכי לא איירי פי' לפידושן
 דלשולם לא אמרין בענה דשמו אלא למימר דבהכי לא איירי רבנן

תתקעו (תקמו) **שאלת** ממני אודיעך דעתי עס נשחכה חמץ
 בפסח מפל איסורין שנחמרה שהחמירה
 עליו טורם לכריזט בדיקה ושרוף וכלה וגם ביטול והוכיפו חכמים
 להכריזט בדיקה בחורין ובסדקין ולחפש אחריו ולשרט אותו מכל
 גבונו ועבר עליו צבל ורחא וכל ימלא והאסורו בכל שפוח ואינו
 מתפצל כלל וחומרות בא'ו לא נמצאו בכל האיסורין שנחמרה דאי
 משום דאית ביה פרס כיוי חלב ודם ואי משום דאסור כגאס
 כיו

כדי כלפי הכרס וסוד כנבוקל וכמה איסורי הנאה שלא החמירו תורה כב"ב. ואי משום דלא בדילי מינייה כולי שחא הכי יין לחיב דלא בדיל מיניה והחדש דלא בדילי מן הסבואה טולס שחא ^{לחיי חכמים} ולא חמירא טולי האי :

תשובה

עמי דברים ולאמרו בהשוכת דבר זה. אחס שלא ומלאו בכל האיסורין שכתורה שילמדו בו כל ג' הנאים הללו שחא איסורי הנאה והוא ככרם ולא בדילי אינטי מינייה טולס שחא חמץ נכבד וכיון שיש בו הסומרות הללו החמירה עליו תורה חומרות אחרות ובאו חכמים וסביפו חומרות על חומרות כמו שפשתס התורה. והו דחמץ בפסח אי דכבר שיש לו מחירין שהרי איסורו תלוי בזמן ואחר ימי הפסח יהיה החמץ מותר ואע"פ שזה החמץ שכחא מנכר אי אפשר שיהיה לו היחר חלל א"כ ינטר ככל ידעא וכל ימלא כוף כוף הא איכא חמץ שיהיה מותר לו דהיינו אותו שלא עבר פלו. וק"ל עלים דכאי טעמא נדי דאני האי טעמא לפני דאפילו כחוף לא נעל כדבר שיש מחירין דאמרינן דאפילו בחוף לא כתיב חבי להשגח חמירי ולקטרו ולשרשו ולסוליא חמירי לא ידענו למס. גם על הטעם פירשון יש לי קלה זמנו ומי מדיק מע"ל דאמרס תורה ולא ידבק בידך מחומה מן התורה וכל התורה בו כטופר בכל הסורס טולס ולא מיאס שהלריכס תורה כס דריקס וביבול חלל שבאך ישראל מואס לרורך אחריס עד שחלד חומס מחירו חלל בח"ל חין אט מחוין לרורך אחריס חלל כל נקום שוכנוס אותו נאכד חס כל עכו"ס שט עכ"ל הרמב"ם ז"ל. מ"מ הרי חסר רואס בלא החמירה תורה בעכו"ס כמו בחמץ הילכך עדיין לריך טעם ועל כן חיי סומך על מס שאמרו רז"ל במדבר שו ב חמץ בפסח רחמי לנכ"ר והוא שאור שבפיסה ולכן כלל גרש יגרש אותו האדם יגעלו וחספס עליו בכל מחנותו מחבטוסי ואפילו כל כבוא לא כתיב וסרי זס חמץ וכו'. והגלע"ד כתבתי : תתקעס (תקמו) **שאלת** ממני אודיעך דעמי כמי טעול לו חתיכס כשר בתוך קדרס של חלב ובח העט"ס וסוכיף בו חלב וביטל אותו חס נקרא כדיעבד כיון שהעט"ס עשה מעצמו או דילמא כיון שהעכו"ס מידר חס כשהחל ודאי עפס כשכיל שיחלל אותו ישראל ע"י כך כשהיא דאמרינן לביי שנה דאמרינן חס היה מכירו אסור. שוד חס מותר לקחת מן העט"ס דבר שיש בו איסור פשוט חלל שנהבטל ביותר מששים. שוד חס מותר להעביר ולהניח הקדרס שפלה כס האיסור הכוך למקום שיש היחר כדי שיפול מעצמו ויתבטל :

תשובה

דע דאיכא פלוגתא בזה דאמרינן חין מבעלין איסור לכתחלה כה"כ ז"ל ס"ל דהו איסורו מן הסורה ומיכו מודה דחס עבר וביטלו דהו מבוטל מדאורייתא חלל הסוסוסת ס"ל דהו דאמרינן חין מבעלין איסור לכתחלה דרבנן חלל חל מן התורה מבעלין לכתחלה. ומחוקקוס חלוי כסאי דרוע כלה מן האייל דקתני זס איסור ככא מכל היחר. והו דקיי"ל דהו דאמרינן דחין מבעלין איסור לכתחלה כה"כ באיסורי תורה חלל באיסורי דרבנן מבעלין לכתחלה ובתנא סריאף ז"ל במס' ביאס פ"ק וכחנ סמפרשים והטוס' דה"כ באיסורין דליה לבו עיקר מן הסורה עונן שוקלס חלל באיסורין שיש לסס עיקר מן התורה לא מבעלין לכתחלה ומיכו לכ"ע חס עבר וביטל ביותר מס' מבוטל ולא כבאר בו איסור כלל חלל שאקטו חס מי שנטע לכתחלה שלא יכא מותר לאכול חלל ישראל חסר מותר לאכול מאותו הערבות שהרי חבטל דאיכו דעביד דאיסורא קטוסי רבנן אחרינא דלא עביד איסורא לא קטו. וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ' ט"ו מהלכות מחללות אסורות וכן דעה כה"כ ד"ל. וכיון דטעמא הו משום קטא ואיכו לא עביד מידו ליה קנסינן ליה דהו נתבטל. וא"כ כיון שכחא מכידו עגורי שחא יאמר לעכו"ס לכתלו כדאמרינן לביי שנה. לא קשיא חדא דהחס איסורו מן התורה דהיינו למחלות מוס מדשח היחיד לר"ס או לעשות כבש או ללקוט עשבים חלל כ"ד לא סוי חלל מורבנן דהו מהתורה כבד נתבטל. והו דהחס גרינן בעט"ס סמירי שחא יאמר לעכו"ס לעשות ואמירס לעכו"ס יש בו שנה חלל כ"ד חפי' שיאמר לו לבעל חין באמירס וזאיסור חין סאיסור חלל כתיביל ודוק ומ"מ טדה חפי' שאס חמר לעכו"ס

לבעל דקנסינן ליה ואסור לאותו שאמר לעכו"ס לבעל ולאחרים שרי וכדכתיבנא :

ולענין

חס מותר לקחה מן העכו"ס דבר שנהבטל בס' דבר ידוע הוא שאסור דהו כשעב שלוקחו מן העכו"ס חלל מבעלי לכתחלה והו כתיבנא דכבר שיש לו עיקר מן הסורה חפ"ג דכשהח הו מדרבנן לא מבעלין לכתחלה דלא החירו לו דיעבד חלל חס פסדו ממנו חלל לקחתו מן העכו"ס לכתחלה הוא ואסור ודבר ברור הוא חין רחמי להאריך בו :

ולענין

ההערמה אשר נהנה לכאורה היה נראה לאסור מנחה עעמי חדא דאמרינן כיו"ט סמירי כמפרס יופר מן המזר והספסא ומה חס כדבר שסמיר מותר סמירי חסור כדבר שסמירי חסור דהיינו דאסור לבעל איסורין לכתחלה לכ"ע סממירי לסור. וכו דאמרינן כשנה גבי האי טרבה מרבנן דחלו וייס כגברא ואמר חלל למינס קח מכוונא והעט"ס מעבירו לאורך גיבא ונטר פירא וחתי ואמרו ליה לרבא ואמר לרבא מרבנן באיסור דרבנן שרי משמע דאינן בעלמא אפילו באיסור דרבנן כי ככל לא שרו ליה רבנן. חלל כד מעיינא כס שפיר תשכח דלא כל סממירינות שוות שהרי מלינו כמה הערמות סמירי רבנן והערמה כו לא שכיחא שיהיה סמירי כמקום שיכול ליפול לחוך סקדרס מחליו לא שכיח כלל ולא גזרו כס רבנן. והסאי דיו"ע לא קשיא כלל שהרי כל פנים יכסל כמימד פ"י סמירי ומלאח הקיחא דרבנן שנהבטל חלל לחלל יו"ט בעיוד לא שכיח ולא גזרו בו. והסאי דשנה נמי דכותה חפי נמי איכא למימר לחאן דפפרש דחון לחחוס היה סוליס איכא למיחש שחא יאמר לו סמירי ואמירס לעכו"ס אסורס וקילא ליה לחייב חלל כ"ד חפילו שחמיר לו סמירי לא יכא לעשות כידים. הילכך כ"ד ל"ל להקל ממנה עעמי חדא דעיקר חס מבעלין איסורא הו איסורא דרבנן לדעת החושפות כדכתיבנא. והו דעיקר האיסור הוא מדרבנן דכא מדאורייתא ודאי כתיב וכו דלס כיעול מניבול חלל חס חלל קנסא בעלמא ומחן דעבר אדרבנן קנסינן ליה ולאחרים שרי. והו דסמירי ס"א וממילא חו דמחבטל. והו דכעמיה כי חפי לא שכיחא ולא גזרו כס רבנן. והו דמחללת חיהוי יכו לחייב חלל חסו לעכו"ס ע"י סמירי והכל לפי מס פסה כחי' חס חו רביל כסמירי חלל ומיקל באיסורין יש כח ביד כ"ד של אותו עון לקום אותו ולאסור עליו חף על פי ג' חיונו מן הדין שפסקר כ"ד ספקר וסכל לפי לרך כשעה ומוס סעטס חפי אסורין חס סכסר חס כגבינה במרייס חפי' משום חששא כל דהו לא מן הדין חלל משום גדר וכמס פעמים או מפקירין אותו ומחלקין אותו לעמים משום מנדר מלאח. וכן ראינו כגיידיס לשון זמן כענר וסעטס שסס עמי סחך ומקילין סרבה חס לא חסור לסס חפילו משום חששא כל דבר חו כליס להחיר חס סאיסור חלל סיהיו מעטיו של המורה או סדיין לשס שמים לא לספנדל ולא לכוג סררס ולא להטיל חמס יחירס על סכטור שך אמר ד"ל כל סמטיל חמס יחירס על סכטור שחא לשס שמים וכו' וסאי למחן שמו יסורו על כבודו וכבוד חורו. וסגרס לע"ד כחכתי :

שאלת

דאיח חפילו שחכב סרשכ"א ז"ל שלוקחיס מן העט"ס חון עטס לפסס והו ז"ל כתב דנוסן עטס לפסס חסור לכתחלה משמע דס"ל דלקחיס מן העט"ס לא חו לכתחלה ואפשר לחלק בין נוסן עטס לפסס לדבר שנהבטל בס' דכיון שכחא פסוס לא חייסינן שחא יאמר לעכו"ס. חלל דבר שנהבטל בס' חייסינן שחא יאמר לעכו"ס לבעלו. ואס דשחו להחיר לקחה מן העכו"ס חפי' דבר שנהבטל בס' חפי' סחידי כדאי לחלק מחמיר חפי' :

שאלת

ממני אודיעך דעמי על מה סמכו ^{מ"מ 34567} להעולם להכחשתו כבשר כמה סקריא מומ"א ושלא במקום סכנס וכו' ולא חלל שחמסתחין בו ונשאין ונחנין בו והוא מליסורי סגוס דקיי"ל דכשר כמה חסור כשהס דכסיב וחמה שס מריס :

תשובה

איסור חפילה לא סולריכא לשאל דודאי מותר בחפילה שהרי שנהנה לרבו וחזר לניסוח עפר בעלמא וכ"ע ע"י סמים שהרי סמומ"א חיל כשר סממירין שחונטין חוסס ככמה מיני סמים כדי להעמיד לרשו וגופו וסוד לניסוח כעין וספס חין בו איסור

פרשת ורא

תרע"ה (ורשה)

1234567

למנוח דברי תורה וזה היה המירון על טענת משה רבינו למה הרעותה היינו שכל זה הוא כדי שיוכלו להגיע לתורה שזה הד' לשונות של גאולה, ברש"י ולא לחנם שלחתיך היינו אף שבני ישראל לא שמעו מקולך רוח מכל מקום ונכנסו הדיבורים בתוכם, וזה לריך כל אחד לידע שאף שאינו מרגיש תועלת מכל מקום נשאר צו רועם וכל המכות והשיעבודים של ישראל הם כדי לבוא על ידם לדברי תורה, כחיד ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש וגו' ואיחא שבכל חודש יש התחדשות וכל חודש יש לו צירוף אחר משם הוי' ב"ה והצירוף של חודש שבט הוא היוצא מפקוק המר ימירנו והיה הוא, היינו להכניס לקדושה כל התמורות והחילופים וזהו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש, על ידי החטאים יש תערובת טוב ורע וזהו לא יחליפנו וגו' טוב ברע וגו', איחא לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים, לא שאדם רשאי וכו' היינו אדם הראשון, ואיחא שאדם הראשון נתקלל בעשר קללות ומהו בעשר ונחש בעשר והאדמה בט' וזה ל"ט מלקות, והיינו וסופג את הארבעים, על ידי התורה יכול אדם לחקן כל זאת, ובארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש נגמר התיקון של הד' לשונות של גאולה ובענין דאיחא שאין אדם עומד על דעת רבו עד מ' שנה.

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים, הלא כבר דינר עם פרעה, אולם במזרים הדיבור היה בגלות, ואיחא צוה"ק דכנד פה הוא בתורה שבעל פה וכנד לשון בתורה שבכתב, ערל שפתיים היינו בתפלה כענין שכתוב ה' שפתי תפתח וגו', ואיחא בשפת אמת נשם זקיני ז"ל שעל ידי העשר מכות נפתחו העשרה לשונות של תפלה ולזה יש שינוי לשונות ויצעק ויעתר וכו' שעל ידי כל מכה נפתח לשון אחד של תפלה, וזהו דכתיב וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויגוס אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל וגו' ובמדרש צי"ח מקומות אמה מוצא משה ואהרן שוים כנגד י"ח ברכות, איחא בספר הזכות נשם הרבי ר' בונם ז"ל על מה שאמרו חז"ל לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל שב' פתחים הם אחד ללאת מעולם הזה ואחד לכנוס לעולם העליון, ללאת מעולם הזה היינו ללאת משערי עומאה ומפסקולת ופתח השני הוא להתקשר בשורש וב' אלו הכוחות היו משה ואהרן וזהו ויגוס אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא וגו', איחא במדרש משה עד שלא זכה לתורה כתיב צו לא איש דברים אנכי כיון שזכה לתורה וכו' אלה הדברים אשר דבר משה, וכתיב שם בעשתי עשר חדש באחד לחדש וגו' הואיל משה צאר את התורה וגו' ואיחא בשבעים לשון פירשה להם ואמר אאזז"ל הפירוש שמה שרבינו המשך כח שאף שיגלו ישראל בכל המקומות יוכלו למנוח שם דברי תורה, זה הוא מה שאיחא בגמרא על הפסוק וכפטיש יפוצץ סלע שכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות, כל הגלות והיסורים שעוברים על ישראל הם כדי שיוכלו

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

והדגה אשר ציאר מתה ויצאש היאור אאז"ל → אמר שהכוונה היא שתאזות מצרים נמאסו אללם ובענין שכתוב וזכרו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם ואיחא בגמרא דהיינו עריות, איחא במדרש שממכת דם העשירו ישראל היינו שנעשו עשיר בדעת,

מפתח הגאולה, בני בניו של אהרן חושב הפסוק רק
 אח פנתם, פנתם הוא המזכיר וגם שאר השבטים הם
 המפתח לגאולה העתידה.

אוצר החכמה

תרפ"ט

ד' לשונות של גאולה כתובים בפרשה וכתיב וידבר
 משה בן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה וגו', אף
 שלא שמעו ציוה הקב"ה לומר להם דאיתא צוה"ק
 פרשה זו ברעיא מהימנא שבאשונה צריכים לקבל עול
 מלכות שמים בדרך כלל וזהו מה שכתוב ולקחתי אתכם
 וגו' וידעתם כי אני ה' אלקיכם ואחר כך הוא בפרט
 ועל זה נאמר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו',
 בתחילה צריך לקבל עול מלכות שמים הגם שלא מצינים
 ולא יודעים ועל ידי זה יכולים להשליך החשבוניות
 הרבים יכולים לקבל עול מלכות שמים בפרט, איתא
 ברש"י וארא אל האבות, כל איש ישראל יש לו נקודה
 מהאבות והוא בעצמו אינו יודע מזה ואינו מציין על זה,
 ידעת בית רבו שיש לכל אחד היא למעלה מהשגת
 האדם, הפנימיות שיש בישראל זו היא קבלת עומ"ש
 בכלל, בתפילין הוא גם כן כך, מקודם תפילין של יד
 ומשחעבדין בדרך כלל ואחר כך תפילין של ראש שהוא
 התגלות הד' פרשיות בפרט, כתיב ויוציאך ה' וגו' ביד
 חזקה ובזרוע נטויה ומה שייך בהקב"ה ביד חזקה,
 אולם הכוונה שהגם שלא היו ראויים התגברה היד
 חזקה כנגד מידת הדין, איתא בגמרא ברכות המוציא
 אתכם מתחת סבלות מצרים וכו' כד מסיקנא לכו
 עבידנא לכו מלתא כי היכי דידיעיתו דאנא הוא
 דאפיקית יתכון ממצרים דכתיב וידעתם כי אני ה'
 אלקיכם המוציא, המוציא לשעבר משמע היינו שאחר
 כך מתבררין למפרע כל הכוחות שהיו בדרך כלל, איתא
 בשפת אמת נשם אאזז"ל הלשון הראשון של
 הגאולה הוא והוא אחתי אתכם מתחת סבלות מצרים היינו
 שלא יוכלו לקבול עומאת מצרים, הרי זה כדכתיב אוהבי
 ה' שנאו רע שלא יכלו לקבול הפיעור של מצרים, הם

מצרים היחה עומאה שלא היו יכולים לפרוש ממנה
 דאיתא שהיה קשה צעיניהם לפרוש מעבודה זרה
 ואיתא שלא היה יכול עזר לצרות ממצרים, עתה נפתח
 להם פתח והכירו את השי"ת והגיעו ליהדות כדאיתא
 במדרש נשא דעת זה המכיר את בוראו, וזה הרמז במה
 שאיתא במדרש שהיו שותים ישראל ומצרי מן קערה
 אחת וישראל שותה מים ומצרי דם היינו שנפתחו
 עיניהם וראו שכל החאזות הם רק אחיזת עינים,
 ממצרים נלקחה הנקודה שלהם וניטלה מהם מעט
 החכמה שהיחה בהם דכתיב ואבדה חכמת חמיו
 ואיתא צוה"ק דזה נתקיים במצרים, ולכן אחר מכת דם
 לא כתוב עוד חכמים רק חרטומים והרי זה כדאיתא
 אין הדג מבאיש אלא מראשו, בני ישראל הכירו את
 השי"ת על ידי האמונה והדעת דאיתא שהעשר מכות
 הם כנגד עשרת הדברות ומכת דם היא כנגד דיבור
 אנכי ועל ידי זה חל עליהם שם שמים, כתיב שברת
 ראשי תנינים על המים היינו שהמכות התחילו ביאור
 ונגמרו בים סוף.

אלה ראשי בית אבותם וגו', אאזז"ל אמר
 שהפסוק חושב אלו הג' שבטים ראובן שמעון
 ולוי לפי שהם היו המפתח לגאולה כדאיתא במדרש על
 שם גאולת ישראל נזכרו כאן ראובן שנאמר ראה ראיתי
 את עני עמי שמעון על שם וישמע אלקים את נאקתם
 לוי על שם שנתחבר הקב"ה ללצתם וכו' ושמות שאר
 השבטים מרמזים על מה שנעשה אחר הגאולה, על
 גאולת מצרים דרשו מאי דכתיב קומי לך רעייתו וגו' עת
 הזמיר הגיע ואיתא דקאי על האבות, ואיתא וזכר חסדי
 אבות ומציא גואל לבני צניהם היינו בני צניהם ממש בני
 בניו של יעקב כדאיתא בשפת אמת, וזהו שחושב
 כאן בפרטות בני ראובן וגו' חנוך וגו' ובני שמעון וגו',
 ובני לוי נחשבים עוד יותר בפרטות מפני שהם לא היו
 צביעבזוד והיו גבוהים יותר והגביהו כל הנפשות, וכתיב
 אלה ראשי וגו' כי הגלות היחה בראשים כדכתיב ויכו
 שוטרי בני ישראל ואחר כך בזמן הגאולה היו גם הם

הלכות פסח סימן תנ"ט

באר הגולה נ"ו.

ג. הרא"ש ק"ס בפרק כ
דספחים. ד. מהא דרבא
ק"ס ובפרש"י או
מסנה"א מא ובחכמים.
ה. פריהא ק"ס כ"ו. א. ק"ס
בגמרא.

(ה) אפלו אין שם שמש, שמה יהיה מענין ולא אדעתה (תרומת הדשן סימן קצ"ג), (ו) וכן יש לזהר מלהוליד המצות לתנור תחת הרקיע (ז) מגלה, וכן הפנים (ח) או הקמח (הנהו מיימוני פרק ה בשם סמ"ק ומהר"י). יולא יתקרב ללוש (ט) אצל התנור (י) מפני חם התנור: **ב.** (יא) לא יניחו העפה (יב) בלא עסק (יג) ואפלו רגע אחד, וכל זמן שמתעסקים בו אפלו כל היום, אינו מהמיץ. י"ב ויאם הניחו בלא עסק שעור מיל (יד) הוי חמץ, ושעור מיל (טו) הוי רביעית שעה וחלק מעשרים מן השעה: הגה ויש להחמיר למהר בענין צשית המצות, (טז) פי יש לחוש שהשחיות יצטרפו לשעור מיל או שיהיה במקום

באר היטב

פ. מענין. אבל בין השמשות אין לחוש כלל, בית יוסף: **ו.** מלהוליד. ובתשובת הרשב"א סימן קכ"ד כתב שהמב"ס שלח המצות להפריזי רחוק הרבה יותר מחמשה עשר בתים, ועין חק יעקב: **ז.** מגלה. אלא יכסנו במקפה, ואין להניח מפה אחת פעמים הרבה על המצות, דשמן נדבק בה בצק ונתחמץ. מגן אברהם: **ט.** כל היום. ובשג"ל לקט סימן נט קמ"ב, ולא ישנה מתחלה לישנה עד שניחנה בתנור כשעור ארבעה מילין, וכן כתב הב"ח בשם רא"ז, וסיים, ונראה שאף על פי שלא לשה האשה יותר מן השעור ולא הגביה ידה מן העפה כל עקר אלא שהיתה עושה ריקיון וקיון ביותר והיתה מתעצלת בהו כרי הלוק ארבעה מילין הרי בצקה זו אסור, אף על פי שאין סימן החמץ נכר, וזה שלא נדעף הרמב"ם

משנה ברורה

(ה) אפלו אין שם שמש, כגון שהחלון פתוח למזרח והוא לש אחר מצות, שכבר סבכה החמה לדרום, ואם כן משום אין לשיין במקום השמש, אין כאן, אפלו הכי יש לזהר משום שמה יתענין הרקיע פתאם ולא ידגישו וימא דעיקב פלו שמשא, ואף על גב דבחז"ל מתר ללוש על כל פנים בצל לכלי עלמא ולא חישנין שיעיב הרקיע, שאני בחז"ל דירגיש תכף כשיבאו עננים ויתחבס השמש, מה שאין כן בבית אין מרגישים כל כך: **(ו)** וכן יש לזהר, רוצה לומר, כמו דאסור בגמרא ללוש במקום השמש או ביומא דעיקב, כן יש לזהר לכתחלה להוליד וכו', וגם כן משעם הנ"ל, שחם השמש מחמם למים או לקמח: **(ז)** מגלה, אלא יכסנו במקפה, ואין להניח מפה אחת פעמים הרבה דשמן נדבק בה בצק ונתחמץ: **(ח)** או הקמח, פרוש אם השקין פתוחין למעלה: **(ט)** אצל התנור, הינו, פי התנור, ובצדדים או מאחוריו לית לן בה, שאין החם גדול שם, והאחרונים האריכו בזה ומסקנתם הוא כן, דבתנור של בית החרף, שכשמיטיקין בו מתחמם כל החרף, אסור ללוש בכל החרף, אלא צריך שלא להסיק בו כלל ביום הלישה, ואם הסיק אותו, יפתח הדלת והחלונות עד שיצא החם לפי אמדון דעתה ואז ללוש, והוא הדין בסתם תנור, רק שאופין בו כל היום ומציא חם הרבה בכל הבית, גם כן אסור ללוש בכל אותו בית, אלא אם כן יפתח הדלת והחלונות, ומכל מקום הכל לפי הענין, אם החרף קטן והחם רב או בחרף גדול והחם מעט: **(י)** מפני חם התנור, ובדיעבד אם לש נגד פי התנור, י"ד דינו פלש במקום השמש, ומבאר לקמן סעיף ה, עין שם, ודע, דיש שנוכשלים בזה, כגון האופין, שיש מהן שבשעה שהמצות בידם על המקל להורידן לתנור ומקריבין אותה לפי התנור, הם שוהים ומתישבין באיזה מקום להניחה בתנור, או גורע יותר מזה, שפונים ראשם ומשיחים עם העורכים, וכיון כך המצה מתחמם מאד כנגד פי התנור, והוא אסור גמור לפי המבאר כאן, וכן עוד יש לזהר להחליף הפקלות שמשמים עליהם המצות כפעם בפעם, דאנו רואין בחוש שמתחממין הרבה מחמת שהיו בתנור, ומתחת זה נתחמם המצה עוד טרם שפקרבה לפי התנור, ובצעותינו הרבים הרבה נכשלין בזה: **ב** (יא) לא יניחו העפה, רוצה לומר, לאחר לישנה קרם שהתחיל לערוך אותה, אף על פי שלא נתחממה צדין במשמוש ידים הרבה: **(יב)** בלא עסק, ועסק מקרי שלש אותה או מגלגלה בעץ וכהאי גוונא, אבל לא כמו שיש נוהגין לרקוק ולבעט העפה בעץ במקום אחד, ולא מהני זה למעט מחמוץ בכל העפה במקום שהעץ אינו דוחק (ואחרונים): **(יג)** ואפלו רגע אחד, ואפלו אינו עוסק בדבר אחר רק בצרכי התנור, גם כן אסור לכתחלה, וצריך להסיק התנור ולגרוף אותה מקרם כדי שלא יהא צריך להניח המצות בלא עסק, וכדמבאר לקמיה: **(יד)** הוי חמץ, אף על גב דלא נכר בה שום סימני חמץ המבאר לקמיה: **(טו)** הוי רביעית שעה וכו', והוא ש"שמונה עשר מינוטין בסך הכל, ועין בבאור הלכה (אות ג), דלענין מליחה דשעורו הוא גם כן כ"ד שעור הלוק מיל "בדיעבד, אין להקל אלא אם כן שעה עשרים וארבעה או עשרים ושלשה מנוט על כל פנים, ולכתחלה שעורו הוא כ"ד שעור שעה ואין לשנות: **(טז)** פי יש לחוש שהשחיות וכו', ובתרומת הדשן כתב, דבשעה שעוסק בעפה עסק גמור דהינו בעיטת הידים ורודד, אפלו שעה ביתים מעט וחזר ושהה

1234567

שער הציון

ה. תרומת הדשן: **ו.** דרכי משה ושאר אחרונים: **ז.** עלת שכת והגרי"ו, וכן משמע בתרומת הדשן נושא סימן קטו, ובמען אברהם פרש דאדמיק לה קאי, ואפלו ביום שאינו מענין אסור לכתחלה דשמן יתענין ולא אדעתה, וכן הביא במאמר מרדכי בשם מהר"ל, והוא ח"ק, ודלא לעיל מחבטו דבחז"ל ליקא למחש, שניגיש אם יבאו עננים, ולחלק בין לש בחז"ל להולך, שאשקף יעיד כהליכתו ולא ירגיש, הוא דחוק גדול, ואין להחמיר בגוון זה שאינו אלא הדידות בעלמא: **ח.** אחרונים: **ט.** חק יעקב: **י.** עין חמד משה חתי

ר'וח. ובנר של שעוה. שע"וה הוא אותיות ש"ע ו"ה. ש"ע מלשון ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה דהיינו ¹²³⁴⁵⁶⁷שצריך ליחד ולשעות שם י"ה בו"ה בכל מצוה שאדם עושה כמו שאומרים קודם כל מצוה ליקבה"ו ליחד שם י"ה בו"ה ולא אמירה היא עיקר כי אחר כוונת הלב הן הן הדברים ובלבד שיכוון לבו לשמים ולזה צריך של שעוה דווקא לרמוז על כל הנ"ל:

נוהגין להניח פתותי חמץ במקום שימצאו שם חבדקים וכו'

מיהו אם לא נתן לא עכב. שדעתו של אדם לבער אם ימצא. ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצה"ר כמ"ש לעיל ולזה הנהיגו להניח חמץ להראות שבודאי יש בו עדיין עון וחמץ הוא היצה"ר. כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל בודאי לא התחיל לעבוד את ה' כמו שכתבתי במקום אחר פי' הכתוב אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול שמי שסובר שאין בו מום בודאי לא עלה עליו עדיין עול מ"ש. וכמאמר החכם בחו"ה שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא בודאי הוא חטא ביותר כי הגאווה הוא חטא ביותר ולזה נוהגים להניח פתותי חמץ להראות כנ"ל כי בודאי לא תיקן הכל:

ואם בעל הבית רוצה יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שמברך ויתפזרו כל אחד על פמך ברכה שבירך בעה"ב לבדוק איש איש במקומו. נראה הרמז שבו שבעה"ב צריך להשפיע לכל אנשי ביתו קדושה וטהרה ומי שהוא צדיק יותר צריך

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

להשפיע קדושה וטהרה על כל בני עירו ומי שהוא צדיק יותר צריך להשפיע על כל העולם כולו כדי שיוכלו לשוב בתשובה שלימה:

אוצר החכמה

כל מקום שמכניסין בו חמץ צריך בדיקה. ר"ל שצריך כל אחד לבדוק במקום שדרך היצה"ר הוא החמץ לשכון שם כ"א לפי ערכו מי שדרכו לפגום בכריתו ח"ו או בעיניו ח"ו לראות במקום שאין רשאים לראות צריך לבדקם ולבער ולשוב בתשוב' ובחרטה גמורה שאל יעשה עוד עבירה ועל מה שעשה יחזור בתשובה שלימה ובודאי ימחול לו הקב"ה. וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. נראה הרמז דהנה יש ב"א שאינם משגיחין על מעשיהם רק על מעשים של ב"א אחרים ולזה מזהיר התנא מקום שאין מכניסין בו אין צריך בדיקה. כלומר שאין (לעשות) כך שישגיח על מעשיהם של אחרים רק שיתקן וישגיח על מעשיו:

חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם וחורין הנמוכים פחות מג' טפחים אינם צריכין בדיקה. נראה הרמז שאל יאמר האדם איך אוכל לבדוק כל החטאים ועונות שאין אני זוכר את כולם. לזה אמר חורין הגבוהין שאין יד אדם מגעת שם ר"ל שאין זוכר אותם אין צריך בדיקה אלא האדם צריך לבדוק ולשוב בתשובה על אותן עוונות שהוא זוכר. ואותם שאינו זוכר ממילא יהיו בטלים כי הקב"ה אומר אלו הי' זוכר עוונות הראשונים בודאי הי' מתחרט עליהם

רבינו אבות פרק ב יונה כס

כי גם החכמים הזריון מתעצלין הם. כי שבע האדם הוא להתעצל ואין אדם ניצל הימנה יש מרבה ויש ממעים:

ובעל תבית דוחק.

שליט בעולמו

שיצח עליה. ואינך

כמועל העושה פעולתו

בקבולת ^{החכמה} אם יעשה

מעט נותנין לו שכר

מעט. ואם עשה

חרבה נותנין לו שכר

חרבה לפי חשבון

שפסקו על המלא' כלה

ואין הבעלים קסדים.

אלא ^{הקבי"ה} מצות

אתך מלאכת התורה

ולא תלינין פעולתה

אתך בכל אשר תוכל לעשות. ואם תעבור

על מצותו עונש גדול תענש שאין לך רשות

להבטל אסילו שעה אחת:

טז הוא היה אומר לא עליך המלאכה

לגמור. שלא תעלה על דעתך אינני רחב

לב ולא אוכל לגמרה ומה יתרון בעמל

ומה אועיל ביגיעתי. שלא עליך לגמרה

אלא אחר שבתורה אתה עמל קיימת מצות

בוראך:

ולא אתה בן חורין לתבטל ממנה. שלא

תאמר הואיל ואיני חייב לגמור את המלאכה לא אעצר את עצמי אלא אלמד בכל יום שעה אחת. ולא כן הדבר. כי עבד קנוי אתה עליה להגות

בה יומם ולילה ואז תצליח את דרכיך ואז תשכיל:

אם למדת תורה הרבה נותנין לך שכר הרבה. לומר שיש יתרון למרבה מדעתו. ונחכם על הממעים אע"ם ששניהם לא נתבטלו:

ונאמן הוא בעל מלאכתך. שלא תסחד כמועל ובעל

הבית שלא יאמר לך. לך ושוב על שאין פעות בידו כי אתה עמל למי שישלם לך שכר פעולתך. ומשלם בגאפנות:

ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא:

וכי תחשוב בזה יתחזק ידיך לעשות בתורה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ואין יורד לסוף (ובמצותו) מתוך כך אתה מעלה על לבך גודל חסדיו של הקדוש ברוך הוא ותוסיף בו אהבה:

סליק פרק שני

עצלים והשכר הרבה ובעל

הבית דוחק: **טז** הוא היה אומר

לא עליך המלאכה לגמור ולא

אתה בן חורין להבטל ממנה

אם למדת תורה הרבה נותנים

לך שכר הרבה ונאמן הוא בעל

מלאכתך שישלם שכר פעולתך

ודע שמתן שכרן של צדיקים

לעתיד לבוא:

וכי תחשוב בזה יתחזק ידיך לעשות בתורה שהיא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ואין יורד לסוף (ובמצותו) מתוך כך אתה מעלה על לבך גודל חסדיו של הקדוש ברוך הוא ותוסיף בו אהבה:

סליק פרק שני

מתאחדין כ אחד וזה שאיתא בגמרא אין חותמין בשתיים וכו' מקדש השבת וישראל והזמנים חוץ מזו ומאי שנא הכא חדא היא וכו'.

עד אשר לא יבואו ימי הרעה, איש ישראל צריך להכניס בקרבנו כל כך מלכות שמים עד שימי הרעה לא יוכלו לבוא וזהו עד אשר לא יבואו ימי הרעה. ^{אח"ח"ח 1234567}

תרצ"ב

איתא בספרים הקדמונים ששנת חול המועד הוא שנת יותר גבוה משאר שנת כי ימי החול הם גם כן גבוהים ויש קדושה מלפניו ומלאחריו, וזיוס השביעי מקרא קודש, וזה מסייע, איתא במהר"ל שמה שפסח מצרים לא היה נוהג אלל יום אחד הוא משום שעדיין לא היה להם כח של היום השביעי ואין שייך חול המועד כשאין קדושה מלפניו ומלאחריו, כתיב מצותיכם צמצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך, שצעת ימי החג הם חקד בלבד, אפילו מלת הדין גם כן נכללת בחקד, וזהו מצותיכם צמצרים וגוי' לא זכרו את רוב חסדיך, כתיב שנת היא לה' בכל מושבותיכם ואיתא בגמרא מושב דכתב רחמנא גבי שנת ל"ל אינטריך קד"א הואיל ובענינא דמועדות כתיבא תיבעי קידוש כי מועדות קמ"ל, והקשו המפורשים ללא ליכתוב שנת בענינא דמועדות ולא ליבעי מושבות, אולם יכול להיות שזה קאי על שנת חול המועד ונראה מזה ששנת שבתוך המועד הוא מקודש יותר ומעולה יותר, שנת היא לה' בכל מושבותיכם היינו שאיפוא שאיש ישראל נמצא הוא יכול להגביה עצמו אל השבת, בכל מושבותיכם היינו כדכתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, שנת היא לה' בכל מושבותיכם היינו אף בעולמות העליונים כדאיתא שנאמר לשבת נקמת ישראל היא בן זוגך, כתיב וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל ובתרגום ואלפינון היינו שלימד להם לישראל כח המועדות שידעו איך לקבלם, צריכים להתייגע להשיג זאת, איתא בספר הזכות בשם הזה"ק שציו"ט תאיר מאור הגנוז, בשנת גם כן איתא אמר לו הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי צבית גנזי וכו' לך והודיעם, שנת חול המועד היא שתי קדושות, שנת ויו"ט, משה רבינו היה הקרקור גם לזה שכנסת ישראל היא בן זוגך וגם לזה שידעו ישראל איך לקבל כח המועדות ועל ידי זה שניהם

שבע שנתות תמימות תהיינה ובמדרש אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, צימים אלו יכול אדם להמשיך אחר רצונו של מקום כדכתיב זכרתי לך וגוי' לכתך אחרי וגוי' וכתיב משכני אחריך כרובה, איתא בגמרא גלוי וידוע לפניך שרצונו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שצניקה ושעבוד מלכות, פסח הוא זמן חירותינו ואין בו שעבוד מלכות וגם אין בו השאור שצניקה, כל אחד מישראל משתוקק צפנימיותו לעשות רצונו של מקום, רצונו לעשות רצונך, ובזמני עת רצון מתגלית הנקודה הפנימית הזו, ימי הספירה הם הזמן ליישר המדות ולהכניס קדושה בכל המעשים, איתא יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים, איש ישראל צריך לכוון מדותיו, לדעת האיך להשתמש בהם, כי גם מלת העזות וכדומה היא נכרכת לעשות רצון אבי שבשמים.

איתא בגמרא מגילה שנת שחל להיות בחולו של מועד צין בפסח צין בסוכות מקרא קרינו ראה אתה, אחר חטא העגל שבני ישראל נפלו אז ממדריגתם הפציר משה רבינו בתפילה ואמר ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה, ציו"ט גם כן יורדת קדושה גדולה מן השמים ואחר כך היא מתכסה בחולו של מועד וצריך להתייגע ולהשתוקק לעוררה להגיע אל וציוס השביעי מקרא קודש שאז הקדושה עוד יותר מעולה כדאיתא שחול המועד יש לו קדושה לפניו וללאחריו וכן שביעי של פסח יש לו קדושה לפניו, איתא ברש"י ראה אתה אומר אלי ראה תן עיניך ולבך וכו', וזה כתקיים לאחר זמן כדכתיב והיו עיני ולבי שם כל הימים, כתיב אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה, משה רבינו רצה שאחר

ולפי שחטא בחטא שהוא חייב כרת, מת עתה בכרת. וכאשר לא יתגלגל באותו הוולד אותו האיש החייב כרת, או מספר ימיו אמלא, ר"ל: שימלא ימי עיבורה ט' חדשים, ובניהם יהיו בני קיימא, ולא תהיה משכלה.

וישכון כבוד ה':

שם הוי"ה גימטריא כ"ו, ועם ד' אותיות, גימטריא ל'. ותחלק הוי"ה לב' י"ה ו"ה הרי ל"ב, עם ב' כוללים, נגד ל"ב נתיבות החכמה, גימטריא כבוד. וזהו וישכון כבוד יהוה.

ט ע מ י ה מ צ ו ת

אונר החכמה

מצות עבד עברי:

1234567

ארז"ל בקדושתו, אמה העבריה, אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת. (א) פירוש: כי אמה העבריה, סוד הבריאה, שאינה עובדת לא את הבן ולא את הבת. אבל עבד עברי, שהוא מט"ט ביצירה, עובד את הבן שהוא ת"ת, ולא את הבת, כי הבת בסנדלפון בעשיה. ולכן שש שנים יעבוד, כי היצירה שולטת בשית יומין דחול. ובשנת השביעי יצא חפשי, כי אז שולט עולם הבריאה. (ועין בשער המצות). (ב)

ע"ב רי"ו, הכלולים במלכות למטה. הרי ד' אבות נזיקין בקליפה, נגד ד' אבות עליונים. כי גם את זה לעומת זה עשה אלהים. ולמיד מבעה זה שן, שלפעמים נגלה ולפעמים נכסה, הוא סוד ל"ב נתיבות, ל"ב שינים בסה העליון, הסותמין את הלשון, שהוא ת"ת בסוד בחי העליונה. נגדם למטה בקליפות, כאשר יבער הגלגל. ונמצא שכולם מודים, שמבעה נגד הת"ת, אלא שזה בחי העליונה, וזה התחתונה.

דיני ד' אבות נזיקין:

הם: השור, והבור, והמבעה, וההבער. הם הקליפות. והם, נגד ד' אבות עליונים שבקדושה: אברהם, יצחק, ויעקב, ודוד. כי שור, הוא נגד מדת יצחק, שהוא גבורה, כד"א ופני אריה אל הימין, ופני השור משמאל. ובור, נגד אברהם כי הוא בחי באר מים חיים, וזו בור שאון טיט הין. והמבעה, נגד ת"ת, למיד מבעה זה אדם, כדכתיב (ישעיה) כתפארת אדם לשבת בית. והנה במבעה שני שמות, שם מ"ב ושם ע"ב, הרי מבעה. וג' היתרים מע"ה, כנגד תפארת, שהוא כלול ימין ושמאל. ובור הוא בחי ד' אותיות מאברהם בגי', והסרה המ' שהוא המים, כי זה הוא בור ריק אין בו מים. וההבער, נגד המלכות, כי היא אש הגדולה, ואכלה ושיציאת כולה, בסוד אשא תכלא. וההבער הוא בסוד

ולפי ששור ריזמו לגבורה, וגבורות אינון סגיאיין, כד"א מי ימלל גבורות ה', ונכללים בגי' גבורה, הוד, מלכות, שמאלו נמשכים כל הגבורות, לפיכך ג' אבות בשור, קרון שן רגל, הם אותיות שקר, כי הם למטה בקליפות. וקרן הוא נגד מלכות, במשוך בקרן היוכל. ורגל כנגד ההוד, סוד ירכים, שהם תרין סמכין. ושן נגד גבורה, בסוד ל"ב אלהים שבכראשית, שהם סוד הגבורה, נגד ל"ב שינים. והנה ג' אבות אלו התחתונים שבקליפות, לפעמים יפגמו במקום הקודש, ובניצוצי הקדושה שבמלכות, וזה חצר הניזוק. ולפעמים יפגמו במה שלמטה ממנו, במקום שליטת הטומאה ג"כ, ובסוד אלקים אחרים, וזהו רשות הרבים. וכאשר יהיה הפגם מצד הקרן, שהוא בקליפה שכנגד המלכות אין לה כח לפגום במלכות ולא במה שלמטה ממנה, רק עד תחציה, שהם נח"י שבה, וז"ש דוד המלך ע"ה, אל תעלני בתצי ימי, כי עד שם מגיע הפגם הקרן, שהיא נגד המלכות. ולפיכך אמר אחשורוש לאסתר המלכה, מה

תגחות ומראה מקומות

(א) קדושין יז: (ב) שער המצות פרשת משפטים דף ל"ה ד"ה אמרוז"ל.

נראית וצריך לישאל אחריה עכ"ל רבי יוסי ברבי חנינא אמר כדי לשגר לה כוס של ברכה עכ"ל הגמ', והובא בפירש"י על התורה על אתר.

וכבר תמהו רבים, דכיון דלחם לא אייתי לקמייהו משום שנטמאה העיסה, היכן הי' שם כוס של ברכת המזון וצע"ג.

והנראה כזה בפשטות, דהנה אאע"ה הצטער טובא מה שלא הי' יכול לקיים מצות הכנסת אורחים, ולכך שלח לו הקב"ה מלאכים בדמות אנשים ונראו כמו שאוכלים ושותים כמבואר בגמ' וברש"י שם, ואברהם אמר להם מיד עם בואם, ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר העבור, וע"ז ענו לו המלאכים, כן תעשה כאשר דברת כאילו הם רעבים ורוצים לאכול, ומיד מיהר אברהם אל שרה, ויאמר לה מהרי לושי ועשי עוגות, כדי שיהי' לו לחם עבור

האורחים, וציוה להביא להם ג' פרים, וכינתים הביא להם חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה, קמא קמא אשר תקן הביא לפניהם כמבואר בגמרא וברש"י שם, והמלאכים בדמות האנשים אשר אמרו לאברהם בנוגע ללחם כן תעשה כאשר דיברת, היו יושבים ומחכים שיביא להם הלחם, ונפשם בשאלתם איה הלחם ששרה הלכה לאפות, ושאלו אותו בקצרה, איה שרה אשתך, וכוננתם הי' מדוע אינה מביאה הלחם, אמנם הי' קשה לחז"ל, מדוע שאלו בלשון הזה, כי מצד הנימוס והדרך ארץ הי' להם לשאול, איה הלחם, ולא איה אשתך, וע"ז תירץ רבי יוסי ברבי חנינא כדי שידעו אח"כ בכוא הלחם היכן לשגר לה כוס של ברכת המזון, אבל זה פשוט, כיון שלפי האמת לא הובא לפניהם לחם, כודאי שלא הי' שם כלל כוס של ברכה, והוא פשוט מאוד בביאור דברי הגמ'.

הקובע מקום לתפלתו

ברכות ו' ע"ב א"ר חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לחפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו, ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום, דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא חפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל, עכ"ל הגמ', והדברים צריכים ביאור ופירוש, דמאי שייכות דבר זה דקביעת מקום לתפלה לעניות וחסידות אתמהה, ועיין כמהרש"א בחידושי אגדות מש"כ בזה.

והנראה בביאור ענין זה דהנה במס' אבות פ"ה מ"ט תנן כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של

בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של כלעם הרשע כו', תלמידיו של אברהם אבינו לעומת תלמידיו של כלעם הרשע אברהם לעומת כלעם, והנה בפרשת בלק במדבר כ"ב שהעלהו לבמות בעל והיתה הכוונה שמשם יקלל את ישראל ובנה לו שם שבעה מזבחות, והכין לו שבעה פרים ושבעה אילים וכשלא נתקיימה משאלתו ולא קילל את ישראל, החליף את המקום, כנאמר שם כ"ג י"ג, ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר, וכשלא נתקיימה מחשבתו ולא יישר בעיני ה' לקלל את ישראל גם ממקום זה, ויאמר בלק אל כלעם לכה נא ואקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלקים וקבותו

לי משם, הנה החליף את המקום כמה פעמים, ותלה את הסיכה מה שלא עשה האלקים משאלותיו לקלל את ישראל, לא מפאת דרכיו שהוא אשם שאינו הולך בדרך הנכונה, והקב"ה אינו רוצה לקלל את ישראל, אלא תלה את הדבר שהמקום הוא הגורם, ולא האשמה בו אלא שאינו עומד במקום הנכון.

אמנם באברהם אבינו אעפ"י שעמד בתפלה עבור סדום ועמורה ועשה כל החשבונות מחמשים עד עשרה וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו

כמו שנאמר שם י"ח-ל"ג שוב השכים למחרת בבקר אל המקום אשר עמד שם את ה', שוב חזר להתפלל על סדום ועמורה לא תלה הדבר במקום, מה שהקב"ה לא קיבל אתמול את תפלותיו עבור סדום ועמורה, אלא תלה את האשמה רק בו, שלא הירבה אתמול בתחנונים ובתפלה והשכים מיד בבקר, להרכות כתפלה, כי אין הדבר תלוי אלא בו, וזהו עניויות וחסידות וההולך בדרך זו מתלמידיו של אברהם אבינו הוא, ועניו וחסידי נקרא, ודוק היטב כי הוא נכון מאד בפשט דברי הגמ'.

גדלות הנסיון העשירי

(עקידת יצחק)

(א) הנה רבים תמהים על הנסיון של אברהם ^{אוצר החכמה} **אבינו**, שעד היום הזה אנו ניזונים בזכותו, ובכל שנה ושנה בראש השנה ביום הדין, אשר כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, אנו תובעים ומבקשים זכירת עקידת יצחק, והיא ברכת זכרונות, ובכל תענית ציבור אומרים אותו כמבואר במס' תענית ט"ו ע"א, ושם מבואר שנותנין אפר מקלה כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק עיי"ש בגמ' ט"ז ע"א, ולכאורה הרי ה' דיבר עם אברהם ואמר לו מפורש קח נא את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק, ופירש לו מפורש הכל, שלא הי' מקום לטעות, וה' בידו להמית ולהחיות, איך יתכן שיעלה על דעתו להמרות את פיו, ואם אברהם שמע דברים מפורשים בציווי כן וכך, וכי זה נקרא נסיון, הלא לא הי' מקום להוראת היתר כלל, וכבר עמד בזה מור"ח הגאון שליט"א בספר אביעזרי בפי"ז מהל' יסודי התורה ה"ו, וכיאר זאת עפ"י מש"כ מהרי"ל דיסקין זצוק"ל בתשובות בסוף ח"ב כתבים, בביאור דברי הגמ' בב"ב י"ד ע"ב. משה

כתב ספרו ופרשת בלעם ופירש"י שם נבואתו ומשליו, אעפ"י שאינן צרכי משה ותורתו, וסדר מעשיו, ונדחק רש"י דפרשת בלעם אינה מכלל התורה שהוא משלים שאמר בלעם, וצ"ע דהא אמרו בפ' חלק, דאף אות אחת המבזה נקרא אפיקורוס, ומנשה פקר באגדות של דופי, וכן כתב הו"מ שקדושת עשרת הדברות וטבח וגחם ומעכה שוים, ואמנם הריטב"א נדחק שהי' פרשה אחרת כתובה מסיפורי בלעם, וזה כתב משה, והוא דוחק גדול דלא מיירי הסוגיא רק מכתבי הקודש, עוד הקשה מהרי"ל דדרשו חז"ל בגמ' ולא קם בישראל כמשה וגו', אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם, וקשה לשמוע דבר זה, לדמות טומאה לטהרה, עוד הקשה מאי ס"ד דבלעם ללכת לקלל את ישראל, וה' אמר לו לא תאור את העם, גם צריך מוכן ענין אספקלריא המאירה שאמרו חז"ל בנבואת משה.

וכתב ע"ז המהרי"ל זצ"ל, דאף שמחזות הנבואה בעולמות העליונים היא, מ"מ המחזה יורדת לאט לאט בעולם הגשמי,

אמר רבי עקיבא פרק תשיעי שבת

סמורת הש"ס עם היסודות

(א) בנה למי... (ב) בנה למי... (ג) בנה למי...

הנהגות הב"ה

(א) תמיד ר"ה תעשה... (ב) תמיד ר"ה תעשה... (ג) תמיד ר"ה תעשה...

גלויות הש"ס

רש"י ב"ה שפרו... רבנו רבי ר' יצחק... רש"י ב"ה שפרו...

הנהגות וצינונים

(א) תמיד ר"ה תעשה... (ב) תמיד ר"ה תעשה... (ג) תמיד ר"ה תעשה...

הנהגות וצינונים

(א) תמיד ר"ה תעשה... (ב) תמיד ר"ה תעשה... (ג) תמיד ר"ה תעשה...

הנהגות וצינונים

(א) תמיד ר"ה תעשה... (ב) תמיד ר"ה תעשה... (ג) תמיד ר"ה תעשה...

עין משפט

א"מ ר"ה ש"ס מולך... ע"כ ב"ה ר"ה... ע"כ ב"ה ר"ה...

ליקוטי רש"י

הנהגות משפט... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

אסורין

הנהגות משפט... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

תבלין שנים וש"ש שבות... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

שפרו ורבו עליה ישראל... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

ע"ה ר"ה קייבית נפשי... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

שפרו ורבו עליה ישראל... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

שפרו ורבו עליה ישראל... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

ע"ה ר"ה קייבית נפשי... רש"י ב"ה שפרו... רש"י ב"ה שפרו...

ר' חיים זצ"ל ז"ל 1879-1926

קל"ט

ד"ח

לחן הפסח

עצי

אדם ועשאו הכחוב כאלו הם זכרותו ואלו הן
 זכר זכרות הכנים וחנן מעט מעט ולמעלה
 ופירש"י כאלו הן זכרותו להחייב עליהן הכי כיון
 סלמתיי בני ובני לכן נחנן מעט מעט ולמעלה
 דאף מה שיש לו אינו שלו עכ"ל לזאת הקנה
 הזכיות לו את חמלו כדי לעצור עליו ומה נראה
 לי לזון עשינו שידענו דמדה טובה מרובה מודת
פרעניות ולכן מה דאמרו חז"ל מי הקדיענו ואפ"ל
 ופירשונו דאף כל מה שיפסה האדם הוא כדבר
 שאינו שלו מי עסק ומוזה עד שלא נחתי לו בית
 לילית עד שלא נחתי לו צנד ועליה וכו' באופן
 שכל מעשי בני אדם הכל הוא אינו שלו רק מידו
 של סקנים ולסכיל יש לומר דמדה טובה הוא נח
 לסקנות לו לאדם שיסא שלו וימסב לו לעלמו
 מודת פרעניות שהקנס הקניה לאדם אח' החנן
 כדי לעצור עליהן ומכסיב כדי לקיים מלותיו יחיש
 צודאי קיו שהוא שלו וקנה לו ויחנך דברי
 הכחוב לא יראה לך חנן ורשעין שלך אי אדם
 רואה חבל אדם רואה של אחרים וקטע איב איד
 עובר בני על חנן אפי' מה שהוא שלו הא הוא
 כאלו אינו זכרותו של אדם ומוכרה לומר כדרי
 אלפזר דעשאו הכחוב כאלו הם זכרותו להחייב
 עליהן דאליב אין לך אדם שיסא מוסר על חמלו
 במסא דהא אינו שלו ואיב מה הכי אתה דן קיו
 דמדה טובה שהוא מרובה מודת פרעניות דכסיב
 דעשאו הכחוב כאלו הוא זכרותו כדי לקיים מליה
 הסייה ועל כן אמר הכחוב והגדה לנכך לאפיר
 דיל מזה תוכל לאמור כי בעצור זה שאקיים מלותיו
 כמו שפירש"י עשה ה' לי כאלו הוא שלי דהא
 מדה טובה מרובה מודת פרעניות ועיב קיו כדי
 לקיים מלותיו עשה ה' שלי.

דקטורה חול לא בני זיוון ולא אחשבה רחמנא
 רק לקטורה שנה ויריט סזעיננס ונעוד יום וכעין
 זה כחז רש"י ז"ל סס דף כ"ז בני חלה סנעמאלה
 שאקור לשורפה צויע אף דהנערה לזוך הוא
 מיז כיון דרמנאל אחשבה להנערה דכתיב גאס
 חסרף הלכך מלאכה הוא עיי"ש אלמא דמה
 מליחה החוסיק אף סנעמלס אינה מלאכה כלל
 מיז מלות הזכיות עושהו מלאכה ועסיי ועיי'
 בקדושה יו"ט פ' ויקהל מה שדבר בזה דברים
 עריבים והנה במסא דקדשני הסייה זמלותו ולונו
 על זכיהם ואכילה המסא לכאורה הוא דבר יקל
 לקיימה ולשמרה דהלל גם בלא זה כל אדם יוכל
 בשר על סעודת ואיך לאכול כוזה בשר בלי שחיטה
 איב מקנח דאינו מרחה לאיס ולא יקרא מלאכה
 ועבודת רבה לשחוט ולאוכלו הבשר כלילה הזה רק
 כיון שזו הוא אדם מכל מלות ה' אשר לוה
 לעשותם על כן הוא מרחה ועסיי ואחשבה הכחוב
 לעבודה וגייעה רבה וזה שאמר הכחוב ושורחה
 אה סעבודת הוזה דהיינו אכילה המסאים נקראת
 עבודה כיון שהוא מלות נקרא עבודה ולריך ע"ז
 לתוסיכ לשמור את המלות וה"י כי ישאלו בניכס
 מה סעבודה הוזה ריל למה יקרא עבודה לאכול
 המסא הלא קרוב הדבר מאוד לעשותה ולמה נקראת
 עבודה ואמרתם דזנה מסא הוא לה' מעוס שהוא
 לסי ומלות קעביד על כן יקרא עבודה אף דאכילה
 לא לסט מלות לאו מלאכה הוא כלל וייע מה
 מליחה מסורה יקרא מלאכה ואחשבה לערחה
מוצר החכמה ועבודה רבה.

ח) **לוי** שמורים הוא לה' וגוי שמורים לכל
 בני לדרתם ופירש"י ליל שמורים שה"י
 הקניה שומר ומלפס לקיים הנעמחו להיל"אס
 ומלרים שמורים לכל בני משומר יבא מן המויקין
 יל"ד דעשע דשמורים האמור צנניי פירוש אחד
 הוא כדלעיל דנניי ס"י מלפס ורש"י לא פירש כן
 מעוס דהא בני לא ידעו אימתי הזמן שה"י מלפס
 לו חבל עכ"פ הלשון קטס גם לדרתם ליל ונראס
 עצי

ז) **לוי** יראה לך חנן ולא יראה לך שאיב
 בכל גבולך והגדה לנכך ציוס שהוא
 לאמור בעצור זה עשה ס' לי בלחתי ומלרים
 ופירש"י בעצור זה שאקיים מלותו מסא ומלס ומרור
 הללו וקטס דזה הויל למכתב אלל ליווי למסא
 מלה מרור וכלן מדבר הכחוב באזהרת חנן צבל
 יראה ובל ימלא ונס הלשון לי ליב ורש"י פ"י דמז
 חסונה בזה לזן הרשע עיי"ש והכראה להאריכין
 במסאים דף ה' לא יראה לך שאור שלך אי אדם
 רואה חבל אדם רואה של אחרים וכו' עוד שס
 דף ואיו איר אלפזר סרי דברים אינו זכרותו של

שהשכינה בעצמה תופיע להצלת מושיען של ישראל.

(ה) ותרד בת פרעה לרחץ. שירדה לרחוץ מגלולי אביה (שם י"ב). אביה גזר באותו יום לזרוק את כל הילדים. אפילו של המצרים. היארה מפני החלום. שפתרו לו החרטומים. שנולד מושיעם של ישראל והוא עתיד ללקות במים. והיא מצאה ילד ביאר מילדי העברים. ואולי הכירה בו את הילד המבוקש: "ותראהו את הילד". בה"א הידיעה... שאביה מבקש את נפשו לקחתה. והיא חמלה עליו והצילה אותו! אין זאת אלא שרחצה מגילולי בית אביה. על היאר. רוחצים ביאר ולא על היאר. ורש"י הרגיש בזה וסרס את המקרא. ע"ש. ונ"ל. שיש מזה סעד לדרשת חז"ל ^{הצורח} שהלכה לרחוץ מגילולי בית אביה. שאביה הי' מאמין. שהוא עומד "על היאר": היאר. המפרנס את מצרים. הוא אלהי מצרים. אבל פרעה גבוה ממנו ועומד עליו. כי הוא עשה את היאר. כאמור: "לי יארי ואני עשיתיני" (יחוקאל כ"ט). ולפיכך חלם: "והנה עומד על היאר" (עי' בראשית מ"א א'). כמדת רשעים, שהם מתקיימין על אלהיהם (ב"ר פפ"ט). ובתו שראתה. והנה אביה מתאכזר לילדים חפים מפשע ומצוה להשליך רבבות מהם אל היאור, — הלכה לרחוץ (ולהסיר מעליה את האמונה, שאביה הוא אלוה עומד) "על היאר" — לרחוץ מגלולי בית אביה...

ונערתייה הלכת על יד היאר. לא כמו בת פרעה, שהלכה לרחץ "על היאר". לרחוץ מגילולי בית אביה. — הלכו נערותיה על "יד היאר", כי לא מחשבותיה

מחשבותיהן: — הן שמחו על צרות ישראל ועל הילדים הנטבעים. ומחו בגברתן על הצלת הילד העברי, ולפיכך בא גבריאלי וחבטן בקרקע (סוטה י"ב). ותשלח את אמתה. ר"י ור' נחמיה. ח"א ידה וח"א שפחתה (שם). למ"ד ידה, קשה למה הזכרו בכלל נערותיה בפרשה? וי"ל להודיעך שבחה של בת פרעה, שלא נמנעה מהצלת הילד, אף שהי' עמה נערות מצריות, שמחו בה. ובודאי הי' מוסרות את הדבר למלך.

ותקחה. מכאן, שאפילו בשעת הרג → ואבדון כללי. אין לנו למנוע מהצלה פורתא, שהרי ראתה בת פרעה אלהי ילדים מושלכים ליאר ואין לאל ידה להושיע. ואעפ"כ לא נמנעה מהצלת ילד יחידי. אבל היהיד הזה היה א' ואין שני לו (לא קם כמשה). והוא העלה את כל הילדים הנטבעים (ב"ר פצ"ז) ולא עוד אלא שהעלה את ישראל מבית עבדים.

(ו) ותראהו את הילד. את הילד בה"א הידיעה, מושיען של ישראל, הילד, שאביה וכל מצרים מבקשים את נפשו לספותה. והכירה אותו כי זה הוא, שראתה שכינה עמו (סוטה י"ב). והנה נער. כל הילדים, שנזרקו היארה באותו יום ושגופות הרבה מהם צפו על פני המים. היו "בני יומן", שנולדו בו ביום. ורק משה היה כבר בן ג' חדשים, והפתעה היתה לבת פרעה לראות, כשפתחה את התבה: "והנה נער!"

בכה... מילדי העברים זה. אכן סימן מובהק הוא? כי מי כנער היהודי ידע או לבכות? לבכות בקול גדול, ילד — כנער!

יחטא⁵, ובוזה הוא נחשב אונס גמור דרחמנא פטריה. וגם בהסתת היצר בתוקף עצום שאי אפשר לנצחו שייך אונס [ואם הש"י הסיב את לבו הרי אין חטא זה חטא כלל, רק שרצון הש"י היה כך]. ועיין מה שאמרו בכתובות (נא:): גבי תחלתו באונס, אפילו צווחת לבסוף שאלמלא מניחה היא שוכרתו, מותרת לבעלה, מאי טעמא, יצר אלבשה⁶. הרי דזה מחשב אונס גמור אעפ"י שהוא מרצונה, מכל מקום יצר גדול כזה אי אפשר באדם לכופו, והוא אונס גמור ואין בזה עונש אף דעשה איסור, כיון דהיה אונס. אבל האדם עצמו אין יכול להעיד על עצמו בזה, כי אולי היה לו כח לכוף היצר ויכמו ששמעתי בזה מענין זמרי שטעה בזה].

[מד] מי שיש לו תשוקה גדולה לתאות הגוף, אל יתעצב בזה לחשוב כמה פגום הוא שיש לו תשוקה כל כך, כי אדרבה הוא כלי מוכן לתוקף אהבת ותשוקת דרישת האמת. וכמו שנתמו ההוא סבא [אשר הוא אליהו לדעת יש מפרשים בתוספות פרק קמא דחולין

אלשקר סימן קי"ז דכן הוא במדרש וכתב משל וכו', עיין שם⁴. דענין הקרבנות הוא שמקבל התקרובת נהנה ממנו, וכל העבודה זרה אותו כח נהנה ומתגבר על ידי אותו קרבן, כמו אדם על ידי מאכל. ומתוך שידעו בעבודה זרה כן, היה חשקם וכוספם שיוכלו להנות כביכול להש"י, ועל זה נאמר למעשה ירך תכסוף, כמו שאמרו ז"ל (תנחומא תצוה ב). והש"י הרשם בכך, שיוכלו לעשות כן, שיהיו כמהנים אותו. רק מי שצריך לכך באמת הוא נהנה בכך, אבל הש"י אין צריך לכך, ולא תאמר אעשה רצונו כו' כבכל המצוות רק לרצונכם, כפי הרצון והחשק שלכם כך הוא הקרבן. רק דמזה הוא ההנאה להש"י מהרצון והחשק שלהם להנותו, וכן התפלה במקום הקרבנות, שאין רצון הש"י מכני אדם שיתפללו לפניו וישנוהו, רק הרצון שלהם להתפלל זהו רצונו יתברך והבן זה.

[מג] פעמים יש אדם עומד בנסיון גדול כל כך עד שאי אפשר לו שלא יחטא, כדרך שאמרו (ברכות לב.) מה יעשה הבן שלא

אותנו מטעיות כגון: "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה". ועוד כתב: "ומחמת העניין הזה אשר גליתי לך רחבה בספרי הנביאים התוכחת לבני אדם על להיטותם לקורבנות, וכאר להם שאינן המטרה החשובה כשלעצמן, ושאינן צורך לה' בהם. אמר שמואל: החפץ לה' בעולות זבחים כשמוע בקול ה' וגו'. ואמר ישעיה: למה לי רוב זבחים יאמר ה'... וכוונת הדברים הוא מה שבארתי לך, שכך הוא אומר: כי המטרה הראשונה אינה אלא שחשיגוני ולא תעברו זולתי והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם, והצווי הזה על הקרבן... לא היה אלא בגלל השגת היסוד הזה".

4. מהר"ם אלשקר בתשובה קי"ז מגן באריכות על הרמב"ם מפני ההתקפות והקושיות של רבי שם טוב אבן שם טוב, וזה לשונו השייך לענייננו: "וכל המשיגים עליו בעניין זה (של טעם הקורבנות) דעו וראו איך אלו הדברים כעצמם הן הן דברי רבי פנחס בן יאיר דויקרא רבה, דאמרינן התם על פסוק ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים, אמר רבי פנחס בן יאיר: משל למלך שהיה לו בן אוכל נבלות וטרפות, אמר המלך: מה לעשות? להפרישו אי אפשר, שכבר הורגל בכך, אבל יסעוד אצלי ויוכדל מעצמו... ועם כל זה לא שלל רבינו הרמב"ם ז"ל שאין לקרבנות ולמקצת מצוות טעם אחר מכוון בעצמו..."

5. ברכות לב, א: "אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: משל לאדם אחד שהיה לו בן הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס על צוארו והושיבו על פתח של זונות. מה יעשה הבן ולא יחטא". וכן אמר רבי ינאי: "אמר משה לפני הקב"ה: רבוננו של עולם. בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל".

6. אשת ישראל שנבעלה כרצון אסורה לבעלה. ובכתובות נא, ב: "אמר רבא: כל שחחלתה באונס וסוף כרצון, אפילו היא אומרת: הניחו לו, שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת (לבעלה). מאי טעמא? יצר אלבשה". רש"י: "יצר אלבשה — וגם זה אונס שכתחילת בעילה שהיא באונס הליבישה הבעל יצר".